

Lekce 3

Πrivlastňovací člen (possessive article)

	sg.m.	sg.f.	pl.
můj	πα-	τα-	να-
tvůj (m.)	πεκ-	τεκ-	νεκ-
tvůj (f.)	πογ-	τογ-	νογ-
jeho	πεϛ-	τεϛ-	νεϛ-
její	πες-	τες-	νες-
náš	πεν-	τεν-	νεν-
váš	πετῆ-	τετῆ-	νετῆ-
jejich	πεγ-	τεγ-	νεγ-

Příkl.: εἰωτ (m.) = otec, μααγ (f.) = matka, ἡῖ = dům

můj	πα-εἰωτ	τα-μααγ	να-ἡῖ
tvůj (m.)	πεκ-εἰωτ	τεκ-μααγ	νεκ-ἡῖ
tvůj (f.)	πογ-εἰωτ	τογ-μααγ	νογ-ἡῖ
jeho	πεϛ-εἰωτ	τεϛ-μααγ	νεϛ-ἡῖ
její	πες-εἰωτ	τες-μααγ	νες-ἡῖ
náš	πεν-εἰωτ	τεν-μααγ	νεν-ἡῖ
váš	πετῆ-εἰωτ	τετῆ-μααγ	νετῆ-ἡῖ
jejich	πεγ-εἰωτ	τεγ-μααγ	νεγ-ἡῖ

Počáteční písmena π τ ν vyjadřují určitou determinaci a číslo/rod následujícího substantiva. Osobní označení (*personal marks*) α εκ ογ εϛ ες εν ετῆ εγ vyjadřují osobu, číslo rod vlastníka/držitele.

π-α-εἰωτ	= ten + můj + otec ¹ = můj otec
π-ες-εἰωτ	= ten + její + otec = její otec
τ-εκ-μααγ	= ta + tvá (sg. m.) + matka = tvá matka
π-ογ-εἰωτ	= tvůj (sg. f.) otec
τ-ογ-μααγ	= tvá (sg. f.) matka
ν-α-ἡῖ	= mé domy

πα-εἰωτ můj otec, τα-ςῶμε má žena, να-ςνηγ mí bratři, νεϛ-ςνηγ jeho bratři, νετῆ-ςνηγ vaši bratři, πογ-ἡῖ tvůj (sg. f.) dům, πεκ-ἡῖ tvůj (sg. m.) dům, πετῆ-ἡῖ váš dům, νεκ-Ϟεερε Ϟημ tvé (sg. m.) (malé) děti (ženského rodu) [holčičky] atd.

Protože přivlastňovací člen vyjadřuje určitý význam jako π- τ- ῆ-, neurčitý význam plus vlastník/držitel musí být vyjádřen jako ογ-ἡῖ ῆτα-ϛ „dům jeho“², ογ-ἡῖ ῆτε-πνογτε „dům Boha“.

¹ The + of-me + father = my father

² Dům patřící jemu.

Adjektiva.³

Nerozlišují rod: každé adjektivum se vyskytuje volně s **π**- i **τ**-. Existují dvě hlavní skupiny:

(a) řecko-koptská adjektiva. Ta, která patří k řeckému -ος skloňování, přecházejí do koptštiny jako slovní páry končící na **-OC** a **-ON** – tím se rozlišuje životné od neživotného.

π-ΠΟΝΗΡΟΣ = zlý (muž)

τ-ΠΟΝΗΡΟΣ = zlá (žena)

π-ΠΟΝΗΡΩΝ = zlé (=zlá věc)

Zakončení **-OC** je v koptštině mask. i fem. (na rozdíl od řečtiny): **π-ΠΟΝΗΡΟΣ τ-ΠΟΝΗΡΟΣ**.

(b) egyptsko-koptská adjektiva (počtem asi 20); některá z nich mají fakultativní fem. a/nebo plur. formy.

αC = starý člověk/předmět

βῤῥε = nový člověk/předmět

εβιηη = ubohý člověk/předmět

κοῦι = malý člověk/předmět

καμε = černý člověk/předmět

μεριτ μερατε = milovaný člověk/předmět

νοο = velký člověk/předmět

σαβε σαβη σαβεεγε = rozumný, moudrý člověk/předmět

σαεε = krásný člověk/předmět

σωτῖ = vynikající člověk/předmět

ωηη ωημε = malý člověk/předmět

ωῤῖμο ωῤῖμω = cizí člověk/předmět

ωοῤῖ ωοῤῖπε = první člověk/předmět

ζαε ζαη ζαεεγ = poslední člověk/předmět

ζακ = střízlivý, rozumný člověk/předmět

ζηκε = chudý člověk/předmět

ζῤῥο ζῤῥω ζῤῥοι = starý člověk/předmět

ζογειτ ζογειτε ζογατε = první, původní, počáteční člověk/předmět

χωωρε = silný člověk/předmět

χαχε χιχεεγ(ε) = nepřátelský člověk/předmět

Všechna koptská adjektiva se mohou používat jako substantiva: **π-ΠΟΝΗΡΟΣ** = zlý člověk/muž, **τ-ΠΟΝΗΡΟΣ** = zlá žena, **π-εβιηη** = chudák/ubožák, **π-χαχε** = nepřítel, **τ-ζηκε** = chudá žena atd.

Tvoření složených adjektiv.

Prefixy vytvářející složená adjektiva (tj. bez zvláštního členu):

³ V CG se nazývají *genderless common nouns*. Jejich jedinou sémantickou funkcí je popis. Od *gendered common nouns* je odlišuje jejich syntax: každé GCN je volně kompatibilní s **π**- i **τ**-; a každé se vyskytuje ve dvou nebo ve třech různých atributivních konstrukcích podstatného jména. GCN se nemohou vyskytovat jako cíl modifikace v atributivní konstrukci substantiva. Tato třída se také může nazývat adjektiva. (CG 113)

ατ- = privativní (záporné/zbavující) („nemající, neschopný“): **εἰωτ** = otec, **ατ-εἰωτ** = „bez otce“, ⁴ osiřelý;

ῥῆ- nebo **ῥῆῆ-** = „osoba související s/vztahující se k“: **κημε** = Egypt, **ῥῆῆ-κημε** = Egypt’an; **ῥεϛ** činitele/konatele/jednatele: **ῥ-νοβε** = hřešit, **ῥεϛ-ῥ-νοβε** = hříšník.

Atributivní konstrukce

Atributivní konstrukce umožňuje adjektivu *nebo substantivu* modifikovat frázi s členem. Modifikátor následuje po frázi s členem, spojen **ῆ-** (**ῆ-** před **π** nebo neslabičném **η**) [= *the mediated attributive construction*]:

π-γενος ῆ-πονηρος (to) *zlé* pokolení
(adjektivum)

π-γενος ῆ-ῥῥε (to) *nové* pokolení
(adjektivum)

π-γενος ῆ-ῥωμε (to) *lidské* pokolení
(substantivum)

Když, a pouze když modifikátor je adjektivum (jako např. **πονηρος** nebo **ῥῥε**) může být konstrukce obrácená, takže modifikátor předchází svůj předmět modifikace [*the inverted attributive construction*].

π-πονηρος ῆ-γενος (to) *zlé* pokolení

Užíváním atributivní konstrukce se počet modifikátorů nesmírně zvětšil (oproti seznamu adjektiv uvedených výš), protože všechna „substantiva“ jako i „adjektiva“ mohou být modifikátory. Díky této konstrukci každé substantivum může vyjadřovat adjektivní i substantivní význam.

ῆ-ῥωμε = lidský

ῆ-ογοειν = světelný

ῆ-σον = bratrský

Několik atributivních konstrukcí může modifikovat jednu frázi s členem; mohou být spojeny **αυθ**.

ου-ῥωμε ῆ-χαχε ῆ-πονηρος = zlý, nepřátelský člověk

π-ῥρο ῆ-σαβε αυθ ῆ-σον = moudrý a mocný král

Adjektiva **ωημ** = malý, **κογι** = malý a **νοσ** = velký mohou být umístěna bezprostředně za předmět modifikace *bez přítomnosti ῆ-* [= *the unmediated attributive construction*].

ωηρε ωημ = malý chlapec

ωεερε ωημ = malá dívka

⁴ father-less

Slovíčka

Autorita, moc

π-ΡΗΜΑΟ	bohatý člověk (muž nebo žena)
π-ΖΑΠ	soud
*π-ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	apoštol
*τ-ΕΞΟΥΣΙΑ	autorita, schopnost
*πε-ΘΡΟΝΟΣ	trůn
*πε-ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ	starší, (křesťanský) kněz

Denní život

π-ΟΕΙΚ	chléb, bochník
π-ΜΟΟΥ, pl. ΜΟΥΕΙΟΟΥΕ	voda
π-ΩΝΕ	kámen
π-ΧΟΪ, pl. ΕΧΗΥ	lod'
π-ΚΩΖΤ	oheň
*τ-ΠΟΛΙΣ	město
*π-ΚΑΡΠΟΣ	plod, ovoce, zisk

Náboženství, etika

π-ΝΟΥΤΕ	bůh; Bůh (vždy π-ΝΟΥΤΕ)
ΙΗΣΟΥΣ	Ježíš
*πε-ΧΡΙΣΤΟΣ	Kristus, pomazaný
*π-ΑΓΓΕΛΟΣ	anděl
π-ΝΟΒΕ	hřích
*π-ΒΑΠΤΙΣΜΑ	křest
π-ΟΥΧΑΪ	spása, zdraví
π-ΩΝΖ	život
π-ΜΟΥ	smrt
*π-ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ	démon
τ-ΜΕ	pravda
π-ΟΥΑ	rouhání, blasfémie
π-ΟΥΘΕΙΝ	světlo
π-ΚΑΚΕ	tma, temnota
π-ΜΝΤΡΕ	svědek
τ-ΜΝΤ-ΜΝΤΡΕ	svědectví
πε-ΡΠΕ, pl. ΡΠΠΥΕ	chrám
*π-ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ	velekněz
*π-ΣΑΒΒΑΤΟΝ	sabat
*τ-ΣΥΝΑΓΩΓΕ	synagoga
*π-ΔΙΚΑΙΟΣ	spravedlivý člověk (muž nebo žena)
*π-ΠΡΟΦΗΤΗΣ	prorok
*τ-ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	spravedlnost
*τ-ΕΙΡΗΝΗ	mír
*τ-ΨΥΧΗ	duše
*τ-ΕΚΚΛΗΣΙΑ	církev
*π-ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	evangelium

Egyptská koptská adjektiva

AC	starý
B̄P̄PE	nový
EBIHN	ubohý
KOYI	malý, bezvýznamný
KAME	černý
MEPT, pl. MEPAPE	milovaný
NOB	velký
CAVE, f. CAVN, pl. CAVEEYE	moudrý
CAIE	krásný
COTI	vynikající, vyvolený
PHM, f. PHME	malý
PHMO, f. PHMOW	cizí
PHOTI, f. PHOTPE	první
ZAPE, f. ZAH, pl. ZAPEY	poslední
ZAK	střízlivý, rozumný
ZHKE	chudý
ZALO, f. ZALOW, pl. ZALOI	starý
ZOYEIT, f. ZOYEITE, pl. ZOYATE	první, původní, počáteční
XOWPE	silný
XAXE, pl. XIXEYE(ε)	nepřátelský

Řecko-koptská adjektiva

*ANOMOC, ANOMON	nezákonný
*ACEBHC	bezbožný
*DIKAIOC, DIKAION	spravedlivý
*ELAXICTOC, ELAXICTON	bezvýznamný
*PONHPOC, PONHPON	zlý
*CARKIKOC, CARKIKON	tělesný

Cvičení

A.

a. ΠΑ-ΖΑΠ.

b. ΤΑ-ΕΖΟΥΣΙΑ.

c. ΠΕC-ΖΑΠ.

d. ΤΕQ-ΕΖΟΥΣΙΑ.

e. ΠΕK-ΖΑΠ.

f. ΤΕK-ΕΖΟΥΣΙΑ.

g. ΝΕΥ-ΖΑΠ.

h. ΝΕK-ΖΑΠ.

i. ΝΟΥ-ΖΑΠ.

j. ΝΕC-ΖΑΠ.

k. ΝΕQ-ΖΑΠ.

l. ΤΕΥ-ΕΖΟΥΣΙΑ.

- m. ΤΕΚ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- n. ΝΕΚ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- o. ΝΟΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- p. ΤΟΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- q. ΤΕΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- r. ΝΕC-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- s. ΟΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- t. ΝΕϙ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- u. Τ-ΕΞΟΥΣΙΑ.
- v. Π-ΖΑΠ.

B.

- a. Τ-ΜῆΤ-ΜῆΤΡΕ ἄ-σαρκικον.
- b. ΠΕ-ΡΠΕ ἄ-ΝΟΘ. Π-ΝΟΘ ἄ-ΡΠΕ.
- c. Π-ΠΟΝΗΡΟC ἄ-ΑΠΟCΤΟΛΟC. ΖΕΝ-ΝΟΒΕ ἄ-ΜΟΥ.
- d. ΠΕΪ-ΡΡΟ ἄ-ΕΟΟΥ. ΠΑ-ΜΕΡΙΤ ἄ-ΧΟΕΙC. ΤΑ-ΜΕΡΙΤ ἄ-ΧΟΕΙC.
- e. Π-ΖἄΛΛΟ. Τ-ΖἄΛΛΩ. Τ-ΖἄΛΛΟ. ΤΕ-CΖΙΜΕ ἄ-ΖἄΛΛΩ. ΤΕ-CΖΙΜΕ ἄ-ΖἄΛΛΟ.
- f. ΤΕΝ-CΩΝΕ ἄ-ΖΑΚ ἄ-ΕΛΑΧΙCΤΟC. ΟΥ-ΡΩΜΕ ἄ-ΧΩΡΕ.
- g. ΟΥΡΩΜΕ ἄΒΟΜ ΑΥΩ ἄΔΙΚΑΙΟC. ΤΕΞΟΥCΙΑ ἄΝΟΥΤΕ. ΤΒΟΜ ἄΝΟΥΤΕ ἄΝΟΘ.